

Často kladené otázky

Co je to půda?

Půda je tenká vrstva matérie na povrchu Země. Je to přírodní zdroj, který se skládá ze zvětralých hornin, organických materiálů, vzduchu a vody. Vzhledem k tomu, že se jedná o zdroj, z něhož žijí a vyrůstají rostliny, je nejčastěji vnímanou funkcí půdy produkce potravin. Půda poskytuje živiny a vodu rostlinám, které je vstřebávají svými kořeny, půda také přispívá k regulaci vody a atmosférických plynů a hraje tak důležitou roli v regulaci klimatu.

Z čeho se půda skládá?

Půda je dynamický přírodní systém, který se skládá z: anorganických částic hornin (písku, prachu, jílu, šterku, kamenů a hornin), organické hmoty, vzduchu, vody a živých organismů. Specifické spolupůsobení těchto různých složek půdního systému má významný dopad na funkce půdy a je závislé na půdním typu a s ním spojených faktorech jejího vzniku. Součástí půdy mohou být také člověkem vytvořené látky.

Jak půdy vznikají?

Ke vzniku půdy je třeba spojení celé řady různých činitelů a jde o proces, který může trvat tisíce let, než dosáhne rovnovážného stavu. Hlavními faktory pro vznik půdy jsou: klima, topografie, podkladový materiál, čas a biologičtí činitelé (rostliny, zvířata, mikroorganismy a lidé). Různé kombinace a intenzita těchto půdotvorných činitelů vedou ke vzniku různých druhů půd.

Je pravda, že půda je neobnovitelný zdroj?

Půda je považována za neobnovitelný zdroj, protože se sama neobnovuje – v časovém měřítku člověka – dostatečně rychle. Skutečně, jeden centimetr půdy může vznikat z podkladové horniny několik stovek až tisíců let.

Proč je půda důležitá?

Půda je klíčovým zdrojem umožňujícím lidský život, je nezbytná pro utváření vhodného prostředí pro poskytování produkce a základních ekosystémových služeb:

- Půda je základem pro produkci potravin, vláken, paliv a zdrojů pro výrobu léčiv.
- Půda absorbuje, ukládá, mění, čistí a uvolňuje vodu jak pro růst rostlin, tak pro zajištění pitné vody.
- Půda je součástí atmosférických cyklů, protože zadržuje a uvolňuje plyny (např. oxidu uhličitého, metanu či vodních par) a prach.
- Půda zadržuje největší podíl organického uhlíku na Zemi (více než dvojnásobek uhlíku uloženého v rostlinách).
- Půda reguluje koloběhy uhlíku, kyslíku a živin pro rostliny (N, P, K, Ca, Mg, atd.)

- Půda je prostorem pro život mnoha zvířat a organismů, jako jsou bakterie, houby, a podporuje tak biologickou aktivitu, rozmanitost a produktivitu.
- Půda je prostorem pro šíření semen a rozšiřování genetické rezervy.
- Půda tlumí, filtruje a zmírňuje koloběh vody.
- Půda je základnou pro osidlování měst a je využívána i jako stavební materiál.

Jak půda přispívá k potravinové bezpečnosti?

Půda je místem původu potravin! Odhaduje se, že 95 % našich potravin má přímo či nepřímo základ v půdě. Proto na půdách závisí dostupnost našich potravin. Zdravou a kvalitní potravu lze vyprodukovat pouze na zdravých půdách. Zdravá a živá půda je zásadním spojencem pro potravinovou bezpečnost a výživu.

Jaká je vazba mezi zdravou půdou a hodnotnými potravinami?

Vzhledem k tomu, že 95 % potravin, které jíme, pochází z půdy, je vazba mezi zdravím půdy a zdravím lidí velmi silná. Nedostatečné vyživování mikronutrienty je hlavním faktorem ovlivňujícím prospívání lidí na celém světě, zejména v rozvojových zemích. Přes dvě miliardy lidí trpí nedostatkem mikronutrientů, zejména vitamínu A, jódu, železa a zinku mimo jiné. Stávající potravinový systém čelí stále větším výzvám v zajištění vhodné, bezpečné, rozmanité a nutričně bohaté stravy pro všechny, která přispívá ke zdravému stravování.

Potraviny pěstované na půdách chudých na živiny přispívají k lidské (bílkovino-energetické) podvýživě, a to kvůli nedostatku základních mikronutrientů v lidské stravě jako jsou železo, lithium, hořčík, zinek, měď a jód. Zdraví půdy a její úrodnost má přímý dopad na obsah živin v plodinách určených ke stravování. Dostupná úroveň mikronutrientů v půdách je hlavním faktorem, který ovlivňuje obsah mikronutrientů v plodinách. Pokud nejsou nezbytné mikronutrienty obsaženy v půdě, má to přímý dopad na potravinový systém, který tak není schopen lidem dodávat dostatečná množství mikronutrientů k zajištění jejich potřebného množství. To platí zejména pro stopové prvky, které jsou zásadními živinami pro člověka, ale nejsou identifikovány jako významné pro růst rostlin, jedná se například o selen či jód. Existují důkazy o souvislosti nedostatku zinku, selenu a jódu u lidí s nedostatkem těchto látek v půdě.

Z jiného úhlu pohledu, rostliny nepřijímají z půdy pouze živiny a vodu, ale také absorbují další škodlivé látky přítomné v půdním roztoku v pro ně přístupné formě, jedná se například o těžké kovy a znečišťující látky, které mohou být škodlivé jak pro lidi, tak zvířata a mohou se hromadit v potravním řetězci.

Kolik typů půd na světě dnes existuje?

Vzhledem k nejrůznějším vlastnostem půdy existuje nekonečné množství možných kombinací, které lze seskupit a klasifikovat do hlavních půdních typů/tříd. Nicméně v duchu krátkých a praktických odpovědí, lze uvést tyto typy půd: (1) Půdy s organickou vrstvou; (2) Půdy silně ovlivněné lidskou činností; (3) Půdy s omezením pro růst kořenů; (4) Půdy významné svým zvláštním chemismem železa a hliníku; (5) Půdy s tmavou a na humus bohatou svrchní vrstvou; (6) Půdy s vysokým obsahem rozpustných solí; (7) Půdy s

podorničím obohaceným o jíl; (8) Půdy s mírným či žádným vývojem a (9) Půdy trvale zaplavované.

Jak klasifikujeme půdy?

Půdy klasifikujeme na základě kombinací půdních vlastností, které se považují za ukazatele způsobu jejich vzniku. Množství a hloubka, v níž se půdní vlastnost, jako například organická hmota, jíl, železo a obsah rozpustných solí, vyskytuje, jsou některými z faktorů, které se využívají k definici hlavních půdních tříd. Existují dva mezinárodně přijímané systémy klasifikace půd: Světová referenční báze (IUSS) a Půdní taxonomie (USDA). Řada zemí také vyvinula své vlastní národní systémy klasifikace půd s cílem sjednotit národní poznatky o půdě v podobě půdních tříd.

Co je degradace půd?

Půdní degradací rozumíme omezení schopnosti půdy poskytovat ekosystémové statky a služby a zajišťovat své funkce po určité období. Degradace půdy se projevuje různými podobami jako například: půdní eroze, zasolení půdy, ztráta živin, ztráta půdní rozmanitosti, znečištění půdy, utužení půdy, ztráta organické hmoty, neprostupnost půdy, a další.

Je degradace půd globálním problémem?

Studie uvádějí, že přibližně 33 % našich půd čelí průměrné či silné degradaci. Stávající tempo degradace půdy ohrožuje naše schopnosti uspokojovat potřeby budoucích generací, pokud tento trend nezvrátíme soustředěnou snahou o udržitelnou péči o půdu.

Co je půdní zdraví?

Zdraví půdy je schopnost půdy fungovat jako živý organismus. Zdravé půdy vyživují rozmanitá společenství půdních organismů, která pomáhají regulovat choroby rostlin, hmyzí škůdce a plevely a vytvářejí prospěšné symbiotické vazby s kořeny rostlin. Zdravé půdy vracejí do systému základní živiny pro rostliny, zlepšují půdní strukturu, a tím podporují schopnost zadržovat vodu a udržovat živiny, a v neposlední řadě tak zvyšují úrodnost. Zdravá půda neznečišťuje životní prostředí; spíše přispívá k omezování dopadů klimatické změny zadržováním či zvyšováním obsahu uhlíku v organické hmotě.

Co je integrované řízení výživy?

Integrované řízení výživy souvisí se zachováváním půdní úrodnosti a dodáváním živin rostlinám na optimální úrovni pro požadovanou produktivitu. Tohoto lze dosáhnout optimalizací přínosů všech dostupných zdrojů organických, anorganických, biologických a udržitelných recyklovatelných složek odpadu integrovaným způsobem, aby se předcházelo environmentálním škodám způsobeným odplavováním živin.

Jak půdy pomáhají rostlinám růst?

Půdy podporují růst rostlin tím, že jim poskytují prostor, dostatek kyslíku, vlhkosti a živin. Navíc půdy chrání kořeny před kolísáním teplot díky svému nárazníkovému efektu při jejich změnách.

K čemu slouží hnojiva?

Hnojiva obohacují půdu o mikro- a makro- živiny. Nicméně nadužívání hnojiv může vést ke kontaminaci půdy či vody.

Jak půdy přispívají k předcházení a adaptaci na změny klimatu?

Udržitelná péče o půdní zdroje účinně přispívá k předcházení: 1) změny klimatu prostřednictvím ukládání uhlíku a omezování emisí skleníkových plynů; a 2) desertifikace. Pro předcházení a adaptaci na změny klimatu a pro zajištění odolnosti vůči změnám vzorců počasí a extrémním klimatickým jevům je nezbytné propagovat udržitelnou praxi v péči o půdu. Ochrana a péče o půdy bohaté na organický uhlík a identifikace oblastí, které jsou buď velmi ohrožené degradací, nebo málo odolné, je obzvlášť důležitá.

Co je kontaminace půdy?

Kontaminace půdy znamená, že koncentrace určité látky (např. živin, pesticidu, organické chemické látky, kyseliny či složky soli nebo stopového prvku) v půdě je vyšší, než je přirozené (viz také *znečištění půdy*).

Co je znečištění půdy a jak půdy pomáhají v omezování znečištění?

Znečištění půdy znamená přítomnost látek v koncentracích přesahujících hraniční úroveň, která již poškozuje živé organismy (viz také *kontaminace půdy*). V půdě se rozkládají škodlivé látky, čímž je omezováno znečištění povrchových i podzemních vod. Půda skutečně brání úniku škodlivin do spodních vod a omezuje jejich přesun do vod povrchových.

Jak se v půdě zadržuje a filtruje voda?

Schopnost půdy zadržovat vodu se nazývá schopnost retence a souvisí se strukturou (s mechanickým složením) půdy. Struktura půdy také úzce souvisí se schopností půdy působit jako filtr. Čím jemnější jsou částičky v půdě, tím je vyšší její schopnost zachycovat škodliviny a zabraňovat jejich úniku do spodních vod.

Jak půda znovu využívá živiny?

Živiny v půdě jsou obnovovány rozkládáním organické hmoty rostlinného či živočišného původu. Půdní mikroorganismy rozkládají organickou hmotu a zpřístupňují tak živiny dalším živým organismům.

Je pravda, že v půdě se vyskytuje jedna čtvrtina biologické rozmanitosti planety?

Ano, to je pravda. V půdě žijí miliardy mikroorganismů, jako jsou bakterie, houby, prvoci, a také tisíce zástupců hmyzu, roztočů a červů.

Jaká je funkce půdní biodiverzity?

Půda a půdní organismy poskytují množství ekosystémových služeb, včetně rozkládání odpadu, uvolňování živin, zlepšování půdní struktury a biologického odbourávání pesticidů a dalších chemických látek; půda navíc působí jako úložiště pro emise skleníkových plynů a omezuje výskyt škůdců a patogenů rostlin, pro něž je prostorem pro rozmnožování. Přispívá tak ke zdraví lidí i zvířat, včetně jejich lepšího zažívání a imunity. Proto je k udržení těchto funkcí nezbytné zachovávat genetickou a druhovou rozmanitost půdních organismů.

Co mohu já dělat k ochraně půdy na Zemi?

K ochraně půdních zdrojů na Zemi je důležité:

- Zabraňovat a odvracet degradaci půdy
- Udržitelně pečovat o půdu
- Bránit znečištění půdy
- Vyhýbat se zhutnění půdy
- Bojovat proti změnám klimatu
- Snižovat svou uhlíkovou stopu
- Zachovávat a zvyšovat vegetační pokryv
- Omezit plýtvání potravinami
- Šířit povědomí o důležitosti půdy

Proč je důležité zvyšovat povědomí o důležitosti půdy?

Půda poskytuje klíčový soubor základních ekosystémových služeb, které jsou nezbytné pro náš život. I přes tuto klíčovou roli byla půda dlouho považována za samozřejmost. Poznání, že lidský tlak na půdu dosahuje jejích kritických limitů a tím ohrožuje naši budoucnost, vede k naléhavé nutnosti zvyšovat povědomí o významu tohoto strategického zdroje.